

CODEXEINK FORRÁSAI.

IV.

Hieronymi Epistola

Ad Paulam et Eustochium.

De assumptione beatae Mariae Virginis.

(Döbr.-e 495—505. l.)

Zent Ieronimos bezedé Nağ bod azzon napiara

Pavla es Evftokiom. kezereitetek engem: Isőt criťofnak zerelme keteleneit engem. hoğ rezgetefnek okaert. bezedet tegek Bodog es dičđfeges ziz marianak. fel vetelerđl. hoğ ti zent ġvlekezefteknek leğen deiaki bezednek aiandoka: Il' nağ fđ innepnek napiaban. kiben tanolla ġenge iffiofag teinek edeffeget esmerni Es igen kifdedekbđl igen nağokot gondolni Mikent vrnak engedelmevel minden eztendđkđn. ez nap mindeneftđl dičeretben kellen. es dičđfeggel illeffek Azert ha ti kezetekben iđvend. az ketfeleges iras. ez bodog ziznek meneferđl Ne talantan ketfegefeket bizonert vegetek Ielenen holott ezekbđl: egeb bizonfag ninčen. hanem hoğ ez napon dičđfegef teftetđl el valtozt Mvtattatik kedeg v koporfoia. mi lattonkra. mind ez ideig Iofafat vđlgenek kđzepin ki vağon lion hegenek: es olalfak hegenek kđzđtte. kit o paula zemedvel es neztel hol v tizteffegere eğ eghaz faragtatoh đvdalatos kv tablakkal kiben temettetnek: mind ot valoktol hirdettetik de mof-

I. Cogitis me, o Paula et Eustochium, imo charitas Christi compellit, ... ut... exhortationis¹ gratia, sermonem faciam de Assumptione beatae et gloriosae semper Virginis Mariae... II... ut habeat sanctum Collegium vestrum in die tantae solemnitatis munus Latini sermonis, in quo discat tenera infantia lactis experiri dulcedinem, et de exiguis eximia cogitare: qualiter favente Deo, per singulos annos tota haec dies expendatur in laudem, et cum gaudio celebretur; ne forte si venerit in manus vestras illud apocryphum, De Transitu ejusdem Virginis, dubia pro certis recipiatis... praesertim cum ex his nihil aliud experiri possit pro certo, nisi quod hodierna die gloriosa migravit a corpore. Monstratur autem sepulcrum ejus cernentibus nobis usque ad praesens in vallis Josaphat medio, quae vallis est inter montem Sion et montem Oliveti posita: quam et tu, o Paula, oculis aspexisti, ubi in ejus honore fabricata est Ecclesia miro lapide tabulata: in qua sepulta

¹ rezgetefnek okaert. A rezgetés szó hiányzik a M. Tört. Szótárból.

tan hyvnak mytattatik. minden || latoknak Ezt azert mondom mert fokban ketelkednek ha fel vetetet teftevel őzve Avağ el ment leğen tefteet meg hağvan Nekik bizoncitan akariak. vtet imar fel kőltnek es criftoſſal bodog halaltalanſagban. merńnekben rvhazotnak Bodog ianoſt evangeliſtat. ez bodog ziznek őrizőiet ki ziznek kriftoſtol zizen hağatot. fel tamadotnak fokban vallak Mert v koporfoiaban. mikent zollak femmi hanem manna leletik de mi bizonival ezek kőzöt leğen tibelfőnk: mikent azokol es kiket evangeliom tanofagara vrral fel kőlteknek hizőnk De ha meg porba tertek leğenek. ninçen bizonſagokon çak hoğ olvaſtiuk Mert fok zenteknek teftek kik el alvttak volt. fel kőltenek Es iőttek zent varofba az az iervſafembe es fokaknak ielentek. kikkrol bizonrial nemel doktorok ertettek hoğ imar azokban őrok fel kelet telfefedet Mert vallak. hoğ bizon tanok nem volnanak. ha v fel keletek. bizon nem volna kit mi es Bodog mariarol lőt lenni nem ketelkedőnk. lehet oltalmert. hvt meg alvan Ionkab keges kivanſaggal aleitanonk kel: hoğ nem tanalçnal kvl tőkellenőnk, ki vezedelm nel kvl. nem tudtatik ha kedeg kerdes lenne vr iefus halala vtan mit tőt leğen ez bodog ziz maria Ez eg bizon: hoğ zent zizen tefteben es elmeieben meg maradot. kit okoffaggal gabriel arhanğal mikent merńei naazs illetlen őrizte: es ianos apaſtal es evangeliſta. kinek criftoſ vtet hatta az kereztfarol ziz: zizet őrizett. es v zolgalatfaba zolgalit Nem hoğ: ha valaztott apoſtolnak. ſerege vtet hatta volna. kik kőzöt fei keletenek vtanna. Ki menven. es be menven. naiaſban

fuisse ab omnibus ibidem praedicatur: sed nunc vacuum esse mausoleum cernentibus ostenditur. Haec idcirco dixerim, quia multi nostrorum dubitant, utrum assumpta fuerit simul cum corpore, an abierit relicto corpore . . . Nonnulli astruere volunt eam jam resuscitam, et beata cum Christo immortalitate in coelestibus vestiri. Quod et de beato Joanne evangelista ejus ministro, cui virgini a Christo Virgo commissa est, plurimi asseverant, quia in sepulcro ejus (ut fertur) nonnisi manna invenitur. . . Verumtamen quid horum verius censeatur, ambigimus, . . . sicuti et de his, quos cum Domino (Evangelio teste) resurrexisse credimus. Sed utrum redierint in pulverem terrae, certum non habemus, nisi quod legimus; *quia nulla corpora Sanctorum qui dormierunt surrexerunt, ac venerunt in sanctam civitatem, scilicet, Jerusalem, et apparuerunt nullis* (Matth. XXVII. 52., 53.). De quibus profecto nonnulli doctorum senserunt, quod jam in illis perpetua sit completa resurrectio. Fatentur enim quod veri testes non essent, nisi et vera eorum esset resurrectio . . . Quod nec nos de beata Maria Virgine factum abnuimus, quanquam propter cautelam (salva fide) pio magis desiderio opinari oporteat, quam inconsulte definire, quod sine periculo nescitur. III . . . si quaeritur post ascensionem Domini quid egerit, unum pro certo est, quia Virgo sancta corpore ac mense permansit; quam sane angelus Gabriel, ac si coelestis paranymphus, intactam custodivit. Et Joannes apostolus, atque evangelista, cui Christus eam de cruce commisit, virgo virginem scr-

¹ tibelfőnk. Ez az alak nincs meg a M. Tört. Szótárban.

bezellet. criftofnak teftóleferől Bizonaval annival zizomban. minivel eleitől fogvan, bent lelekel telfefben meg tanolt vala: es mindent meg latot vñon zemevel. lehet az apofolok es. Azon zent lelek mia mindent meg tuttak volna. es meg tanolvan. mindent bizonfagba lvtattak volna Ez napon dičőfezes mindenkör ziz maria. fel haga meñbe. ez napon angali zep ineklebe eggik mafik ellen: örök zöld segnek mezőibe mikint hvl. minden felől valo polgaroknak. eg náiaf tarfafagok: hvl angaloknak fő innepek: hvl mvnka_{||}nak es keferőfegnek vtanna. bodog es edes lelki elet vagon Ez vilagnak azzoná. ez napon földtől elmvt es ez alnok vilagbol ki ment Attamiai kerlek titeket vigággatok: mert hóg vğ mongak mondhatatlan. igen fel magasztatvan. criftofal orzagl mind öröke Elmeg mondom vigággatok. mert bizodalmas v forínadhatatlan dičőfegeről: Imar meñorzagnak palotaiaba ivtot. hol v zive. banatoth nem lat. Örvendezietek mongám. es vigággatok es öröllőn mind ez zeles vilag: Mert ez napon minekőnk mindeninknek. v erdemenek efedezeferent idvőfegőnk őreghólt: ti nektek kedeg. vtet zeretőknek. tizteffeg es iozag: egeb zent zizekkel őzve bevebben es adatik malazt Azert zeretőim örölletek es dičerietek vtet: Mert ha vr iftent profeta zava mia. v zentiben tartozonk dičernőnk: Naggal ionkab. ez nag innepen. v bodog zent. ziz añnanak fő Innepen kel: zep Inekkel. es hangoffaggal. nag zerelmefen magasztatnonk Es iftennek valo melto dičeretekkel edefkednőnk Es lelki aiandekokkal tizelnőnk Senkinek ninčenkettegere: hanem mind || v neveknek dičeretire Illik valamit meltan es felfegefen v añnanak tennőnk

vavit, suisque ei deservivit obsequiis: non quod eximius ille sanctorum chorus apostolorum deseruerit eam, inter quos post resurrectionem intrans et exiens, familiaris contulit de Christi Incarnatione: tanto siquidem verius, quanto ab initio plenius per Spiritum sanctum cuncta didicerat, et perspexerat oculis universa: licet et Apostoli per eundem spiritum sanctum omnia cognoverint, et in omnem edocti pervenerint veritatem. .IV. . . . quo beata Virgo feliciter hodie introivit, alternantibus hymnidicis angelorum choris intra pascua aeternae viriditatis: ubi una societas civium supernorum, ubi dulcis solemnitas angelorum, ubi post labores et aerumnas felix et suavis refectio animarum. Hodie gloriosa namque semper virgo Maria coelos ascendit: rogo, gaudete: quia (ut ita fatear) ineffabiliter sublimata cum Christo regnat in aeternum . . . iterum dico gaudete, quia securae de sua immarcescibili gloria ad coeli jam pervenit palatium. Exsultate, inquam, et gaudete et laetetur omnis orbis, quia hodie nobis omnibus ejus intervenientibus meritis salus aucta est. Vobis quoque diligentibus eam, honor et virtus una cum reliquis sacris virginibus amplior praestatur et gratia. Idcirco, dilectissimae, laetamini et laudate, quia si Deum ore prophético in sanctis suis laudare jubemur, multo magis eum in hac celebritate beatae Mariae Virginis matris ejus oportet eum hymnis et canticis diligentius extollere, et dignis Deo jubilaré praeconiis, ac mysticis honorare muneribus. Nulli enim dubium, quin totum ad gloriam laudis ejus pertineat quicquid digne genitrici suae impensum fuerit, atque solemniter attributum . . . V. . . quid-

Valamit kedeg emberi nélo mondhatna : mind kiffeb meńnei dičeretnel Mert ifteni es anđali magaztaffal hirhõt es dicertetet Es lehet profetak mia előzer meg hirdettetet. patriarkak mia peldakban. es bölč bezedekben meg iegezven volt zent evangeliřtak mia Ime ki mvtattatot. es ki adatot Anđal mia nađ tizteffeggel. es zolgalat [mia] zerent idvözletet Ennek felõtte. mel ez. es mene volna Iftenfegent ki ielenik : Mikoron monđa Idvöz leg maria malztval telles vrte veled Aldot te azzon emberek kőzõt Mert ilřten aiandekkal illik vala ill zizet aiandekozni. hog anđal hirdetneiee. v [malaztjaval] malaztaval telles voltat ki meńneknek dičõfeget adot Földnek iftent. beket advan Poga noknak hvtõt. binõknek veget : Eletnek zert Erkolčnek feğelmet Es iol kvldetik anđal ez zizhez *hafonlatojfag* Mert zizefeg mindenkor rokonfag anđalfagnak Mert teftben teft kvl elni. nem földi elet. de meńnei Azert es teftben Anđali eletet kereřni nađvb erdemre vağon. hog nem anđalla lettel Mert || Anđalla letel boldogfag. zizze kedeg lenni iozag Mikoron ember ereievel. azt akaria nierni myee vağon anđalnak termežetent de maga moannoaik zizze vağ anđalla letel Ifteni aiandeknak zolgalatřa nem emberi erõnek Mond az anđal Idvöz leg malztval telles Es iol telles. mert egeb zenteknek reřvel adatot Mariaiban kedeg malažtnak tellesfege eğzer mind bele õtlõt Iftennek bodog zileie. ifõt elõb meg valasztot törvenent Idvözletik anđal mia. malaztval tellesnek Es hirdetik es. ki mia zent leleknek bõ harmatt[bo]val felõl õtlõt minden allatnal Mert igazan monđam. nem kiřded avağ zokot volt az kőzõnet. de melto minden.

quid humanis dici potest verbis, minus est a laude coeli : quia divinis est et angelicis excellentius praedicata et laudata praeconiis. A prophetis quidem praenuntiata ; a patriarchis figuris et aenigmatibus praesignata : ab evangelistis exhibita et monstrata : ab angelo venerabiliter atque officiosissime salutata. Praeterea qualis et quanta esset, ab eodem divinitus declaratur, cum dicitur : *Ave, gratia plena, Dominus tecum ; benedicta tu in mulieribus.* Talibus namque decebat Virginem oppignerari muneribus, ut esset gratia plena, quae dedit coelis gloriam, terris Dominum, pacemque refudit, fidem gentibus, finem vitiis, vitae ordinem, moribus disciplinam. Et bene angelus ad Virginem Mariam mittitur : quia semper angelis cognata virginitas. Profecto in carne, praeter carnem vivere, non terrena vita est, sed coelestis. Unde in carne angelicam vitam acquirere, majus est meritum, quam habere. Esse enim angelum, felicitatis est : esse vero virginem, virtutis : dum hoc obtinere viribus virgo nititur cum gratia, quod habet angelus ex natura. Utrumque tamen et esse virginem et angelum, divini muneris est officium, non humani : *Ave, inquit, gratia plena* (Luc. I. 28.) ; et bene plena, quia caeteris per partes praestatur : *Mariae vero simul se tota infudit plenitudo gratiae. . . . Dei genitrix electa et praelecta jure ab angelo salutatur, et praedicatur gratia plena. Vere plena, per quam largo sancti Spiritus imbre superfusa est omnis creatura. . . . non enim simplex, fateor, vel consueta fuit ista salutatio, sed omni admiratione digna. Siquidem venerationis fuit delatio, oblatio muneris, famulatus obsequii. Quia etsi in*

 vdalatra mert tizteletnek k vetfege volt aiandeknak aianlafa. zolgalatnak  iaiaffaga : Mert azert noha zent profetakban es zenth atakban hizivk hog malazt volt. de maga nem az keppen telliesen Mariaban kedeg minden malaztnak ki cristofban volt. tellfelege i t Merth valami atok Eva mia  tl t. mindent el v tt marianak aldomafa Annak fel tte cristofnak   ziletefe an e malaztot  tt t : me ne mind ez zeles vilagnal fem volt el zer Mert mie természetnek nem volt. elet nem tudta okoffag nem ertette Emberi elme nem fogia Me  rettegi f ld feli. minden termetzet If t me nei es  vdall  ez mind az ki iftenfegent. gabriel mia izentetik es cristos mia meg tellfedik Ez napnak felfegefe volt : es mikent ez ziz hafonlathatlan Ez innep egeb innephez If t an ali er knek es  vdalatos Azert es fel l valo polgaroknak kepekben zent lelek  vdalkodvan.   neki fel mienefen : Mond. ki ez. ki az pvztabol. fel megen. mikent io illatokbol. f ftnek vezzeie Es iol monga. mikenth f ft vezz . mert veko . es genge. mert ifteni feelmel meg veko olt volt Mert bizon aval bel l meg ege  volt. aldozatban. keges zerelmnek goitafa mia. es zeretetnek kivanfagaval mikent f ft vezz . io illatokbol. Es nem  vda. mert fok iozagnak illatfabol tellf lt vala. es   bel le. zarmazik vala edeffeges illat An ali zepfegnek es fel megen vala kedeg ez vilagnak pvztaiaabol Ieffe g vkereb l   tamadot vezz . regen meg mondot : de valaztatot lelki  r mekben  vdalkodnak vala hog ki volna ki iozagoknak erdemevel. An aloknak meltofagat fel l mvlnaia kir l emfeg zent lelek meg ottan mond ki ez ki fel megen. mikent fel tamadot hainal. zep mikent hold. valaztot

sanctis patribus et prophetis gratia fuisse creditur : non tamen eatenus plena. In Mariam vero totius gratiae, quae in Christo est plenitudo venit, quamquam aliter. . . . Ac per hoc quidquid maledictionis infusum est per Evam, totum abstulit benedictio Mariae. Insuper gratiam re-fudit Christi ortus, quam non habuit prius omnis mundus. Igitur quod natura non habuit, usus nescivit, ignoravit ratio, mens non capit humana, pavet coelum, stupet terra, creatura omnis etiam coelestis miratur : hoc totum est, quod per Gabrielem Mariae divinitus nuntiat, et per Christum adimpletur. . . . VIII. Et haec est hujus praesentis diei festivitas, . . . quae profecto festivitas, sicuti beata Maria incomparabilis est virginibus caeteris, ita incomparabilis est omnium sanctorum festivitatibus : et admiranda est etiam angelicis virtutibus. Propter quod ex persona supernorum civium ejus ascensione admirans Spiritus sanctus, ait in Canticis : Quae est ista quae ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus (Cant. III. 6.)? Et bene quasi virgula fumi, quia gracilis et delicata, quia divinis extenuata disciplinis, et concremata intus in holocaustum incendio pii amoris, et desiderio charitatis. *Ut virgula* inquit, *fumi ex aromatibus* : nimirum quia multis repleta est virtutum odoribus : manans ex ea fragrabat suavissimus odor etiam spiritibus angelicis. Ascendebat autem Dei genitrix de deserto praesentis saeculi, virga de radice Jesse olim exorta : sed mirabantur electorum animae prae gaudio, quaenam esset quae etiam meritum virtutibus angelorum vinceret dignitatem. De qua rursus idem Spiritus sanctus in eisdem Canticis : *Quae est ista*

mikent nap yedetes mikent hadaknak zerzet elő ferege: čvda. kedeg zent lelek. ű fel menefeben. mert zenteknek fok feregivel erőfföldt. es kőrnől vetetet Azert mōnga yedetes mikent hadaknak zerzet elő feregi Bizonaval ű iozagival yedetes lōt. mikent varnak iol zerzet fereg orra Inneit es onneit. zent angaloknak ereiekkal erőfföldt Zep mikent hold: iđōth zepb holdnal. mert imar fogatkozafanal kvl [fell] fenlik. meńriei feńefsegekkel meg feńeföldt: Valasztot mikent nap. iozagoknak fenefsegevel mert igaffagnak napia valasztotta űtet. hođ ű tōle ziletneiek ez vilagnak valtoia kinek lehet temetefere. mikent alkalmas hińńōnk. zolgalnak vala angalok: es mind meńriei odvar. neki vigad vala Es nem čvda. mert ańaj tizteffeg aze. ki ű tōle || ziletet. kit meńriei zerzet bečđil. es imagđa ű neki fel emelkettet. aťaval felfegnek zekiben Olvaťvk azert ġakorta zenteknek temetefekre angaloknak iđveseket. es ű zolgalatokra. zolgalatokot tettekēt Isđt valasztottaknak lelkeket Inekekel es vigafaggal meńben vitteket. hvl mind ket nemđ [mem] nemzetnek hangoffagit. ferfiaknak es zent zizeknek ineklefeket hallatni. es zep hangoffagit hallatni Ezek kōzđt. ki fokkal řilvabban vađon fokzer űket vilagoffaggal fenleniek Ennek felđtte meeg teťtben eltekben es. azon helben čodalatos illatnak. illatozafat erzeneiek. hođ ha O zeroim remenľegnek hiventefere. es hitnek erőffitefere. niha criftos mi idvđzeitōnk. kōrnől alloknak. ű nekik erdemek bizonfagara enńiet. es illeket meltol mvtatni. ű meńriei zolgai mia. holtaknal. mitđl ionkab hinni valo ez napi napon. meńriei-

quae ascendit, inquit, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut Castrorum acies ordinata. (Cant. VI. 9.)? Admiratur autem Spiritus sanctus, quia — — ascensu — — multis freta et vallata sanctorum agminibus. Unde dicitur, *terribilis ut castrorum acies ordinata.* Siquidem terribilis suis facta virtutibus, ut castrorum acies admodum ordinata: hinc inde angelorum sanctorum fulta praesidiis: *pulchra ut luna*, imo pulchrior quam luna, quia jam sine defectu sui coruscat, coelestibus illustrata fulgoribus. *Electa ut sol*, fulgore virtutum, quia ipse elegit eam sol justitiae, ut nasceretur ex ea. Ad cuius profecto exsequias (quantum fas est credere) famulabantur angeli, et universae coelorum congratulabantur curiae. Nec mirum, quia honor maternus ejus est, qui est natus ex ea: quem omnis coelorum ordo veneratur et adoratur super se elevatum cum Patre in sede majestatis Domini. Legimus enim quam saepe ad funera et ad sepulturas quorumlibet sanctorum angelos advenisse et exsequiis eorum obsequia praestitisse: necnon et animas electorum usque ad coelos, cum hymnis et laudibus detulisse: ubi et utriusque sexus chori commemorantur frequenter auditi, laudesque cecinisse: interea et quod perspicacius est, multo nonnunquam lumine eosdem resplenduisse; insuper et adhuc viventes in carne, ibidem miri odoris fragrantiam diutius persensisse. Quod si ad recreandam¹ spem, dilectissimae filiae, et corroborandam fidem interdum astantium Salvator noster Jesus Christus, ob merita suorum amplius comprobanda, talia et tanta

¹ *remenľegnek hiventefere.* A *hiventēs* szó hiányzik a Ny. Tört. Szótárból.

nek feregit ű feregivel dizeft iftennek ańńa eleibe iőttek. es űtet keptelen nađ vilagoffagval. kőrńńl fenletneiek Es mind az kirali zekik, regen vilagnak zerzefe előt ű ű neki ęartotba vittetek dięeretekkel. es lelki inekkel Senkinek ketseg: mind az meńńei iervafemet: tahat őrvendenek. mondhatatlan őrómmel Tahat meg vidamvltanak Entezhellen zerelmben Es tahat mind őrvendeffel. lelki őrómben lenek. mikoron ez innep ki nekők. eztendőről teer. ű nekik mindeniknek zűnetlen vađon Nem meltatlan es. mert hinni valo. hođ mikent [erterne] erteni valo mindennek idvőzeitőie űńń maga hamarfaggal dičőfegben eleibe iőt leđen Es vilagoffagval űtet vele zekben űltette. mert ha nem. tahat hođ hihető hođ meg tellefeitette. mit ű torverńben parančol mondvan Tiztelled aťadot es ańadot bizonaval hođ ű atfath tiztelte leđen. űńń maga tanoo mikoron monda lidoknak En nem kerefem en dičőfegemet. vađon ki kereffe es itille de tiztelem en aťamot. es ti zeęeneitetek engem V' annarol kedeg evangelifta monđa. mikoron meg terenek nazaretbe. vala engedelmes ű nekik. de eđeb az termezet kiben aťa iftent ű allattaban tizteli ű Eđeb kiben zileienek enged; mannoban maga azon eđ criftos hitetik Azert hođ ige teftelőt. es mi benők lakozot eđ emanvel az az mi velők iften.

dignatus est exhibere per suos coeli ministros circa defunctos: quanto magis credendum est hodierna die militiam coelorum cum suis agminibus festive obviam venisse Genitrici Dei, eamque ingenti lumine circumfulsisse, et usque ad thronum olim sibi etiam ante mundi constitutionem paratum, cum laudibus et canticis spiritualibus perduxisse! Nulli dubium, omnem illam coelestem Jerusalem, tunc exultasse ineffabili laetitia, tunc jucundatam esse inestimabili¹ charitate, tuncque cum omni gratulatione jubilasse: quoniam festivitas haec quo nobis hodie revolvitur annua, illis omnibus facta est continua. IX. Nec immerito: creditur enim quod Salvator omnium ipse, quantum datur intelligi, per se totus festivus occurrit, et cum gaudio eam secum in throno collocavit. Alias autem quomodo implevisse creditur quod in lege ipse praecepit: *Honora patrem tuum et matrem tuam* (Matth. XV. 4.)? Porro quod patrem honoraverit, ipse testis est, cum ad Judaeos ait: *Ego gloriam meam non quaero: est qui quaerat et iudicet; sed ego honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me* (Joan. VIII. 49., 50.), De matre vero Evangelista: *Cum rediret veniens, ait, Nazareth, erat subditus illis* (Luc. II. 51.), Sed alia est natura qua Deus Pater secundum se honoratur, alia qua idem parentibus subditur. In utraque tamen unus idemque Christus recte creditur: eo quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, unus Emmanuel, quod est, nobiscum Deus...

¹ *Entezhellen.* Ez a szó hiányzik a Ny. Tört. Szótárból.

